

Grondwettelijk Hof

PERSBERICHT OVER ARREST 16/2020

Het Grondwettelijk Hof verwerpt de beroepen tegen de spijtoptantenregeling

Het Grondwettelijk Hof verwerpt de beroepen tegen de spijtoptantenregeling, ingevoerd bij de wet van 22 juli 2018. Die wet maakt het mogelijk dat verdachten of veroordeelden in ruil voor strafvermindering of -uitsluiting informatie geven over zware en georganiseerde criminaliteit. Wel moeten verscheidene bepalingen op een wijze worden geïnterpreteerd die in overeenstemming is met de Grondwet. Voorts moet rekening worden gehouden met bepaalde overwegingen van het Hof bij de interpretatie van de wet. Op die manier is verzekerd dat bij de spijtoptantenregeling steeds een daadwerkelijke rechterlijke controle en het recht op tegenspraak gewaarborgd is.

1. Context van de zaak

Het Grondwettelijk Hof spreekt zich in dit arrest uit over de **grondwettigheid van de spijtoptantenregeling** in de wet van 22 juli 2018 « tot wijziging van het Wetboek van strafvordering betreffende toezeggingen in het kader van de strafvordering, de strafuitvoering of de hechtenis wegens het afleggen van een verklaring in het kader van de strijd tegen de georganiseerde criminaliteit en het terrorisme ».

Spijtoptanten zijn verdachten of veroordeelden die in ruil voor strafvermindering of -uitsluiting informatie geven over zware en georganiseerde criminaliteit. De verklaringen moeten substantieel, onthullend, oprecht en volledig zijn opdat de procureur des Konings een toezegging kan verlenen aan een spijtoptant. De onthullingen van een spijtoptant mogen alleen in aanmerking worden genomen als bewijs op voorwaarde dat zij voldoende steun vinden in andere bewijsmiddelen.

2. Beoordeling door het Grondwettelijk Hof

Twee personen die beiden in verdenking zijn gesteld in een gerechtelijk onderzoek waarin gebruik is gemaakt van de spijtoptantenregeling, vorderen de vernietiging van de wet. Zij bekritisieren de volgende aspecten van de spijtoptantenregeling in het kader van de uitoefening van de strafvordering: (1) de rol van de procureur des Konings en de onderzoeksrechter, (2) het toepassingsgebied van de spijtoptantenregeling, (3) het recht op tegenspraak, (4) het vermoeden van onschuld, (5) de toezegbare straffen, (6) de herroeping van de toezegging, (7) het recht op inzage in het strafdossier, (8) de vertrouwelijkheid van de stukken en (9) de rechterlijke controle.

Het Grondwettelijk Hof verwerpt de beroepen. Wel moeten verscheidene bepalingen op een grondwetsconforme wijze worden geïnterpreteerd. Voorts moet rekening worden gehouden met bepaalde overwegingen van het Hof bij de interpretatie van de wet.

2.1. De rol van de procureur des Konings en de onderzoeksrechter (B.4-B.9)

Volgens de parlementaire voorbereiding is het openbaar ministerie het best geplaatst om na te gaan of een spijtoptant noodzakelijk is in een bepaald onderzoek en of die daadwerkelijk nuttige informatie aanlevert. Het Hof stelt dat het tot de beoordelingsbevoegdheid van de wetgever behoort om de procedure van de strafvervolgning en de rol van de verschillende actoren daarin te regelen. Het Hof moet evenwel nagaan of de wetgever daarbij de rechten van vervolgte personen eerbiedigt.

Onderzoeksmaatregelen die een dwangmaatregel of een inbreuk op individuele rechten of vrijheden inhouden, kunnen enkel met toestemming en onder controle van een onderzoeksrechter worden uitgevoerd (zie arrest nr. [174/2018](#)). Aangezien de spijtoptantenregeling geen dwangmaatregel is en geen inbreuk pleegt op individuele rechten of vrijheden, kon de wetgever toestaan dat de **toestemming van de onderzoeksrechter niet vereist is en een voorafgaand advies volstaat**. In dat advies moet de onderzoeksrechter een **betrouwbaarheidscontrole** uitvoeren om na te gaan of de spijtoptant werkelijk in staat is de nuttige informatie te verstrekken bij het zoeken naar de waarheid.

De **procureur des Konings** kan slechts beroep doen op de spijtoptantenregeling als andere onderzoeksmiddelen niet lijken te volstaan om de waarheid aan het licht te brengen. Bij het nemen van deze beslissing moet de procureur des Konings het beginsel van gelijkheid en niet-discriminatie eerbiedigen. De procureur des Konings mag niet op willekeurige wijze beslissen welke personen in aanmerking komen voor de spijtoptantenregeling. De toezegging moet gemotiveerd worden.

Vervolgens moet het bevoegde **onderzoeks- of vonnisgerecht** nagaan of de toezegging voldoet aan de **wettelijke voorwaarden** en proportioneel is. Het bevoegde gerecht kan de toezegging bekrachtigen of afwijzen. Een toezegging is enkel proportioneel als het **toegekende voordeel in verhouding staat tot het misdrijf gepleegd door de spijtoptant en het misdrijf waarover de spijtoptant verklaringen heeft afgelegd**, in het bijzonder rekening houdend met de ernst van de eventuele gevolgen (proportionaliteitstoets). Het bevoegde onderzoeks- of vonnisgerecht moet ook nagaan of de toepassing van de spijtoptantenregeling **noodzakelijk is om de waarheid aan het licht te brengen** (subsidiariteitstoets) en of al de **personen die betrokken waren in het onderzoek, gelijk zijn behandeld** (verbod op willekeur). De opportuniteit van de toepassing van de spijtoptantenregeling behoort daarentegen louter tot de bevoegdheid van het openbaar ministerie.

Het Hof besluit dat **de spijtoptantenregeling in die interpretatie voorziet in een daadwerkelijk rechterlijk toezicht** op het memorandum, een schriftelijk akkoord tussen de procureur des Konings en de spijtoptant.

2.2. Het recht op tegenspraak (B.13-B.15)

Het Hof stelt dat het recht op tegenspraak inhoudt dat elke partij de mogelijkheid moet hebben om argumenten te doen gelden in omstandigheden die haar niet kennelijk benadelen ten opzichte van de tegenpartij. Een beklagde kan in beginsel niet worden veroordeeld zonder dat hij al het bewijsmateriaal tegen hem op een openbare zitting kan weerleggen.

Het bevoegde onderzoeks- of vonnisgerecht moet waarborgen dat de **andere beklaagden of inverdenkinggestelden hun recht op tegenspraak kunnen uitoefenen**. Wanneer de

wetgever geen termijn heeft bepaald voor het toevoegen van het memorandum tussen de procureur des Konings en de spijtoptant aan het strafdossier, kan ervan uitgegaan worden dat het **onmiddellijk in het strafdossier** komt. **In die interpretatie is het recht op tegenspraak gewaarborgd.** Indien een memorandum tussen de procureur des Konings en de spijtoptant **niet of laattijdig wordt toegevoegd aan het strafdossier**, kan het bevoegde onderzoeks- of vonnisgerecht dat sanctioneren wegens de schending van het recht op een eerlijk proces.

2.3. De herroeping van de toezegging (B.22-B.24)

Wanneer een spijtoptant wetens en willens onvolledige, onoprechte of niet-onthullende verklaringen heeft afgelegd, kan het openbaar ministerie de toezegging aan een spijtoptant herroepen. **Dat de verklaringen van de spijtoptant bij een herroeping nog steeds kunnen worden aangewend tegen de andere beklaagden of in verdenking gestelden doet volgens het Hof geen afbreuk aan het recht op een eerlijk proces.** De personen die in de verklaringen van de spijtoptant worden geïdентificeerd, kunnen immers de betrouwbaarheid van de spijtoptant en de inhoud en geloofwaardigheid van diens verklaringen betwisten voor het bevoegde onderzoeks- of vonnisgerecht. De rechter kan besluiten dat de verklaringen niet betrouwbaar zijn en dat er geen rekening mee kan worden gehouden bij de beoordeling ervan als bewijs.

2.4. De rechterlijke controle (B.31-B.33)

De spijtoptant gaat binnen de termijn opgelegd in het memorandum over tot het afleggen van verklaringen. Die termijn dient kort te zijn. De afgelegde verklaringen worden uit het dossier verwijderd wanneer de rechter het memorandum niet bekrachtigt. De wetgever ging er bijgevolg van uit dat de spijtoptant zijn verklaringen in de regel aflegt tussen de ondertekening van het memorandum en de bekrachtiging ervan. **Het Hof besluit dan ook dat het bevoegde onderzoeks- of vonnisgerecht het memorandum niet bekrachtigt wanneer het vaststelt dat de spijtoptant nog geen verklaringen heeft afgelegd of dat de afgelegde verklaringen niet in verhouding staan tot de toezegging.**

Het Grondwettelijk Hof is een rechtscollege dat waakt over de inachtneming van de Grondwet door de verschillende wetgevers in België. Het Hof kan wetten, decreten en ordonnances vernietigen, ongrondwettig verklaren en schorsen wegens schending van een fundamenteel grondrecht of een bevoegdheidverdelende regel.

Deze persnota, opgesteld door de griffie en de referendarissen die met de persrelaties zijn belast, bindt het Grondwettelijk Hof niet. Uit de aard zelf van de samenvatting, bevat zij niet de in het arrest noodzakelijk opgebouwde redeneringen noch de specifieke nuancerings van het arrest.

Het arrest nr. 16/2020 is te vinden op de webstek van het Grondwettelijk Hof, [www.grondwettelijk-hof.be](https://www.const-court.be/public/n/2020/2020-016n.pdf) (<https://www.const-court.be/public/n/2020/2020-016n.pdf>).

Contactpersonen voor de pers

Sarah Lambrecht | sarah.lambrecht@grondwettelijk-hof.be | 02/500.12.83

Frank Meersschaut | frank.meersschaut@grondwettelijk-hof.be | 0475/325.218

Volg ons via Twitter [@ConstCourtBE](https://twitter.com/ConstCourtBE)